

مهر و ماه

هومان

مرکز تخصصی علوم انسانی

• درسنامه های جامع با موشکافی و تحلیل کامل متن کتاب درسی

• بیش از ۱۹۸۶ سؤال متنوع امتحانی

خلاصه کپسولی

۱۵ کاربرگ امتحانی +

تقدیم به اسوه‌های گمنام ایثار و مهربانی، «پدران و مادران سرزمین عزیزمان ایران»، کسانی که در سخت‌ترین زمان‌ها از تمامی خواسته‌هایشان گذشتند تا فرزندانشان به خواسته‌های خود برسند.

آدمی در عالم خاکی نمی‌آید به دست

عالمی دیگر نباید ساخت وز نو آدمی

یه سلام گرم خدمت همه دانش‌آموزای خوب و پرتلاش کشورم که تکتکشون الان شدن «مخاطب خاص» من و من می‌خوام باهاشون کمی درد دل کنم و یه کم هم وسطش در مورد کتابمون صحبت کنم!

راستش همه شما میدونین که دروس عمومی فقط در امتحان نهایی مورد پرسش قرار می‌گیره و دارای تأثیر ۶۰ درصد قطعی هست و توی سوالات کنکور دیگه تأثیری نداره اما نتایج کنکور نشون داد که همین تأثیر عمومی‌ها بود که رتبه‌ها رو خیلیییییییییی جابه‌جا کرد و بچه‌ها متوجه شدن که عمومی‌ها رو باید جدی جدی بگیرن.

خلاصه فکر کردیم بهترین منبعی که می‌تونه هم در زمان کوتاه نتیجه‌بخش باشه و هم کامل و جامع و همه فن حریف باشه و همه بچه‌ها با هر توانی بتونن ازش استفاده کنن یه کتاب خووووووو و درجه یک هست که حاصل تجربه سال‌ها تدریس و تألیف هم محسوب میشه!!! محصولی که الان می‌خوام براتون معرفی کنم یا همون **بسته‌کتاب** کتابیه که توش «از شیر مرغ تا جون آدمیزاد» یافت میشه و از سه بخش اصلی و مجزا تشکیل شده:

کتاب پرسوال: توی درسنامه‌ها تمامی متون و نکات درس، آیات و روایات و اشعار به همراه پیام‌های امتحانی و درجه یک، تمامی فعالیت‌های کلاسی و پاسخ به سوالات اندیشه و تحقیق و... اومده و بعدش هم براتون سوالات امتحانی تشریحی دقیقاً مثل امتحان نهایی آوردیم با یه تفاوت بزرگ، اون هم اینکه سوالات هر درس به **دو بخش** تقسیم شده که **بخش اول** مربوط به نیمه اول هر درسه و تقریباً همیشه گفت به اندازه یک زنگ کلاسی زمان یادگیری ازتون می‌گیره و طبیعتاً **بخش دوم** هم مربوط به نیمه دوم درس بوده و سوالات مختص خودش رو داره. البته سوالاتی که ترکیبی از کل درس بوده رو هم توی بخش دوم آوردیم.

دقت کنین که ترتیب چینش سوالات رو هم دقیقاً مثل امتحان نهایی گذاشتیم که چشمای قشنگتون به اون ترتیب مهم عادت کنه، یعنی اول سوالات مربوط به «آیات و روایات» اومده و بعدش سوالات تشخیص «عبارت درست و نادرست» و همینطور «جای خالی» و بعدش «کشف ارتباط» و «پاسخ کوتاه» و «تعریف اصطلاح» و «دو گزینه‌ای و سه گزینه‌ای» و «تشریحی» و «**داده‌محور**»! (سوالات داده‌محور برای اولین بار در امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۳ طرح شد. ما تنها کتابی هستیم که این سبک از سوالات رو به صورت درس به درس براتون آماده کردیم. تازه تو کاربرد هم این سبک سوالات رو می‌بینین.) همچنین کنار برخی سوالات آیکن **۲۰٪** رو می‌بینین که نشون میده سطح این سوال بالاتر یا خلاقانه‌تر هستش که تو رو به نمره بیست بیشتر نزدیک می‌کنه.

از سوالات که بگذریم می‌رسیم به پاسخنامه تشریحی سوالات که انصافاً کامل و آموزشیه. بچه‌ها شدیداً و اکیداً توصیه می‌کنم حتی اگر سوالات رو درست هم جواب دادین بازم برین و پاسخ تشریحی رو بخونین چون خوندن اون‌ها خودش یک مرور کامل حساب میشه و اثرات شگرفی در تثبیت اطلاعات توی ذهن شما داره.

کتاب کاربرد امتحانی ۱- آزمون‌های درس به درس: این آزمون‌ها رو به سبک و سیاق امتحان نهایی طراحی کردیم؛ همچنین سعی کردم تمام نکات مهم و امتحان‌خیز هر درس، تو قالب این آزمون‌ها بیاد. بنابراین پس از خوندن هر دو درس، یه امتحان نهایی در حد همون درس‌ها در انتظارتونه. ۲- آزمون‌های جامع: پس از آزمون‌های درس به درس، شش تا آزمون جامع آوردیم. از این شش تا آزمون، دوتا شش تا آزمون تألیفی نیم سال اول، سه تا آزمون شبیه‌ساز نهایی و یه آزمون نهایی خرداد ۱۴۰۳ هست. حتماً پس از مطالعه کل کتاب به این آزمون‌ها بپردازین.

کتابچه خلاصه کپسولی اما بچه‌ها براتون یه هدیه کوچیک، اما بسیار کاربردی گذاشتیم که حالشو ببرین. «**خلاصه کپسولی**» که در اصل خلاصه کل کتابه شامل «مهم‌ترین آیات و احادیث کتاب درسی» و «تعاریف» و «خلاصه دروس» هست.

قدردانی توی آماده‌سازی این کتاب خیلی از دوستان و همکاران ما سهیم بودن و زحمت کشیدن که بی‌انصافی به دون تشکر از زحماتشون مقدمه رو تموم کنیم.

اول از مدیر محترم انتشارات مهرماه که در طول این هجده سالی که ما براشون کتاب نوشتیم همیشه نسبت به کتاب‌های دین و زندگی به عرق خاصی داشتن و کمک‌حالمون بودن.

یه تشکر هم از مدیر و مجموعه زحمتکش دروس انسانی در انتشارات مهرماه، آقای محمدبیگی و آقای حیدر و سرکار خانم حیات‌الغیب که زحمات ویراستاری علمی کتاب رو به خوبی انجام دادن! همچنین تشکر می‌کنم از سرکار خانم مهشید بشیری که با حوصله بسیار تمام مراحل کار را پیگیری کردند.

به تیم عالی و خوب هنری و فنی که انصافاً کتاب‌های مهرماه رو بین تموم ناشرها چشم نواز کردن خصوصاً مدیر محترم تولید آقای محمد یوسفی و همکاران همراهشون سرکار خانم فرناز صفی و سرکار خانم الهه ابراهیمی خسته نباشید می‌گیم. همچنین به همکاران محترم بنده در واحد فروش خصوصاً مدیر فروش خیلیییی پرانرژی‌مون عباس خان گودرزی و همکاران عزیزم در واحد روابط عمومی و سایت و هماهنگی و... خداقوت می‌گیم.

راستی برای هر ایراد و نکته و پیشنهاد و درود دل و... که داشتین، گوش شنوا هستم و حتماً پیگیری هم می‌کنم. کافیه از طریق ایمیل Hashemi.hadi2000@gmail.com بهم برسونین.

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار
یا علی

فهرست

بخش اول:

تفکر و اندیشه

۵

درس ۹: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و ...	۸۳
نمونه سؤالات امتحانی	۸۷
درس ۱۰: احیای ارزش‌های راستین	۹۱
نمونه سؤالات امتحانی	۹۴
درس ۱۱: جهاد در راستای ولایت ظاهری	۹۹
نمونه سؤالات امتحانی	۱۰۳
درس ۱۲: عصر غیبت امام زمان (ع)	۱۰۹
نمونه سؤالات امتحانی	۱۱۱
درس ۱۳: در انتظار ظهور	۱۱۵
نمونه سؤالات امتحانی	۱۲۱
درس ۱۴: مرجعیت و ولایت فقیه	۱۲۷
نمونه سؤالات امتحانی	۱۳۱
درس ۱۵: رهبری و مردم	۱۳۵
نمونه سؤالات امتحانی	۱۳۹

درس ۱: هدایت الهی	۷
نمونه سؤالات امتحانی	۱۲
درس ۲: تدلوم هدایت	۱۸
نمونه سؤالات امتحانی	۲۱
درس ۳: آخرین پیامبر	۲۶
نمونه سؤالات امتحانی	۲۹
درس ۴: معجزه جاویدان	۳۳
نمونه سؤالات امتحانی	۳۸
درس ۵: مسئولیت‌های پیامبر (ص)	۴۳
نمونه سؤالات امتحانی	۴۹
درس ۶: پیشوای اسوه	۵۴
نمونه سؤالات امتحانی	۵۸
درس ۷: امامت، تدلوم رسالت	۶۳
نمونه سؤالات امتحانی	۶۹
درس ۸: جان و جانشین پیامبر (ص)	۷۴
نمونه سؤالات امتحانی	۷۸

بخش دوم:

در مسیر

۱۴۵

درس ۱۶: عزّت نفس	۱۴۶
نمونه سؤالات امتحانی	۱۵۰
درس ۱۷: زمینه‌های پیوند	۱۵۴
نمونه سؤالات امتحانی	۱۵۷
درس ۱۸: پیوند مقدس	۱۶۱
نمونه سؤالات امتحانی	۱۶۴

بخش سوم:

پاسخ‌نامه

۱۶۷

بخش اول

تفکر و اندیشه

امامت، تداوم رسالت

مشاوره: یک درس زیبا و داستانی در مورد رویدادهای جانشینی حضرت علی (ع) و سایر امامان بزرگوار به عنوان خلافت، ولایت و وصایت پیامبر اکرم (ص)! در این درس تک تک رویدادها را با تمام اطلاعات تاریخی و اعداد و ارقام ذکر شده به خاطر بسپارید و سعی کنید آیات یا احادیث مربوط به هر رویداد را نیز با نشانه گذاری کلماتی در آن به رویداد مذکور متصل کنید.

نکته بسیار مهم در این درس، حادثه غدیر است که همیشه در امتحانات از آن سوال می آید. پیشینه‌ها ما این است که همه آیات و احادیث این درس را به طور کامل حفظ نمایید. این درس در نوبت اول به همراه درس ۹ و ۸ جمعاً ۶ نمره و در نوبت دوم ۳ نمره دارد.

مقدمه: از آنجا که قرآن کریم، آخرین کتاب آسمانی و رسول خدا خاتم پیامبران است، این سؤالات مطرح می شود که:

- طرح و برنامه خداوند برای جامعه اسلامی، پس از رسول خدا چیست؟
- این جامعه در چه مسیری و چگونه باید حرکت کند؟
- بعد از پیامبر اسلام (ص) رهبری مسلمانان بر عهده چه کسانی باید قرار بگیرد؟
- چرا ائمه اطهار (ع) نیز همچون پیامبر اکرم (ص) معصوم از گناه هستند؟

سرنوشت مسئولیت‌های پیامبر (ص) پس از رحلت ایشان

■ برای رسیدن به پاسخ سؤالاتی که در ابتدای درس مطرح شد، قبل از هر چیز لازم است مشخص شود که در میان مسئولیت‌های پیامبر کدام یک با رحلت ایشان پایان می پذیرد و کدام یک باید ادامه یابد؟

- در میان مسئولیت‌های سه گانه رسول خدا، **مسئولیت اول**، یعنی **دریافت و ابلاغ وحی** به مردم، با **ختم نبوت** پایان می پذیرد.
- زیرا کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی نیست. (به علت عدم تحریف قرآن)
- اما دو مسئولیت دیگر، یعنی «**تعلیم و تبیین دین** (مرجعیت دینی)» و «**ولایت ظاهری**» پس از ایشان چه سرنوشتی پیدا می کنند؟

سه فرضیه مطرح شده در زمینه «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت ظاهری»

- ۱ قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در این باره سکوت کرده اند.
 - ۲ همچون مسئولیت اول، پایان این دو مسئولیت را نیز اعلام نموده اند.
 - ۳ جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت ظاهری» را بر عهده وی قرار داده اند.
- **بطلان فرض اول روشن است:** زیرا قرآن کریم، هدایت گر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است، بی تفاوت باشد.
- همچنین پیامبر اکرم (ص) آگاه ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت هاست و نمی تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی توجهی بگذرد.
 - در حقیقت، بی توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر **نقص دین اسلام** است و این در حالی است که دین اسلام کامل ترین دین الهی است.
- **فرض دوم نیز صحیح نیست:** زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت.
- زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر ظهور مکاتب و فرقه های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن گونه که پیامبر اداره می کرد، اداره نماید، افزون تر می شد.
 - علاوه بر این، اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام شدنی و پایان پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم (ولایت ظاهری) و معلمی (مرجعیت دینی) است که بتواند راه رسول خدا را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید.
- بنابراین فقط فرض سوم، منطقی و قابل قبول است:
- یعنی رسول اکرم (ص)، به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود در شکل «امامت» فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.

تعیین امام

- اکنون که نیاز به امام پس از رسول خدا روشن شد، این سؤال پیش می‌آید که چه کسی امام را **معین و معرفی** می‌کند و چگونه می‌توان او را شناخت؟
- از آنجا که امام همهٔ مسئولیت‌های پیامبر اکرم **جز دریافت و ابلاغ وحی** را دارد، بنابراین باید همان **صفات و ویژگی‌های پیامبر** را نیز داشته باشد تا مردم به وی **اطمینان** کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند.
- از جملهٔ این ویژگی‌ها «**عصمت**» است.
- البته تشخیص عصمت برای انسان‌ها **ممکن نیست**: یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود.
- بنابراین، همان‌طور که پیامبر از **طرف خدا معرفی و معین** می‌شود (الله اعلم حیث یجعل رسالتَه)، تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایستهٔ مقام **امامت** را معرفی کند و به مردم بشناساند.
- با تدبر در آیات و روایات مطمئن و مسلم نقل‌شده از پیامبر و مطالعهٔ تاریخ اسلام درمی‌یابیم که خداوند، **امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب (ع)** را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از ایشان **منعوب** فرموده و نیز امامان معصوم (ع) پس از ایشان را معرفی کرده است.
- در اینجا به برخی از آیات و روایات مربوط به این مسئله می‌پردازیم.

۱ نزول آیهٔ انذار

- حدود سه سال از بعثت پیامبر (ع) گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد:

(سورهٔ شعراء آیهٔ ۲۱۴)

﴿وَ أَتَذَرُ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾

خویشان نزدیکت را **انذار کن**.

پیام‌ها: مراسم دعوت خویشان، نخستین اقدام برای معرفی امام علی (ع) به جانشینی پیامبر (ص) در سال سوم بعثت

- برای انجام دستور انذار، رسول خدا **چهل نفر** از بزرگان بنی‌هاشم را دعوت کرد و دربارهٔ اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند.
- و از آنان برای **ترویج و تبلیغ اسلام**، کمک خواست:
- همهٔ مهمانان **سکوت** کردند و جوابی ندادند، در میان **سکوت** آنان، علی بن ابی‌طالب (ع) که در آن زمان، نوجوانی بیش نبود، برخاست و گفت: «**من یار و یاور تو خواهم بود**، ای رسول خدا»
- درخواست پیامبر (ص)، در مهمانی سه بار مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام **آمادگی و وفاداری** کرد.
- پس از آن پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«همانا این، **برادر من**، وصی من و **جانشین** من در میان شما خواهد بود.»

پیام‌ها: انتصاب حضرت علی (ع) به مقام اخوت، وصایت و خلافت پیامبر (ص)

تفکر: به نظر شما تعیین جانشین توسط پیامبر (ص) آن هم در شرایطی که ایشان هنوز موفقیتی کسب نکرده بود و حتی خویشانش نیز دعوت او را نپذیرفته بودند، چه پیام‌هایی دربر داشت؟

پاسخ: این اقدام پیامبر اکرم (ص) نشان می‌دهد که اولاً جانشینی پیامبر چنان اهمیتی دارد که از همان روزهای اول دعوت باید برای مردم مشخص شود. ثانیاً جانشینی پیامبر ویژگی‌هایی دارد که نمی‌توان آن را به انتخاب مردم واگذار کرد: به‌همین جهت باید از همان ابتدا به مردم معرفی شود تا مردم آن جانشین را بشناسند.

۲ نزول آیهٔ ولایت

- در یکی از روزها، فرشتهٔ وحی از جانب خداوند آیه‌ای بر پیامبر نازل کرد که در آن **ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان** مشخص شده بود:

(سورهٔ مائده آیهٔ ۵۵)

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ﴾

همانا **ولی شما فقط خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع، زکات می‌دهند.**

پیام‌ها: آیهٔ ولایت و معرفی امام علی (ع) از سوی خداوند به عنوان سرپرست مسلمانان و جانشین پیامبر (ص)

ارتباطات: اعلام ولایت و سرپرستی حضرت علی (ع) در حدیث غدیر نیز بیان شده است. «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» (پایهٔ ۱۱ درس ۵)

- با نزول این آیه، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد معرفی او را دارد، با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد و پرسید:
 - چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟
 - فقیری که انگشتی در دست داشت، به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت:
 - آری، این مرد در حال رکوع، انگشتی خود را به من بخشید.
 - مردم که از محتوای آیه با خبر شده بودند، تکبیر گفتند و رسول خدا نیز، ستایش و سپاس خداوند را به جا آورد.
 - نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی از جانب رسول خدا، برای آن بود که: ۱- مردم با چشم خود ببینند ۲- و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۳ حدیث جابر

- در یکی از روزها، در مدینه، جبرئیل بر پیامبر نازل شد و آیه ۵۹ سوره نساء را بر ایشان خواند که قسمتی از آن چنین است:

(سوره نساء آیه ۵۹)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

ای مؤمنان، از خدا اطاعت کنید و از رسول و ولی امرتان اطاعت کنید.

- پیام‌ها: ۱** طرح و برنامه خداوند برای تداوم رسالت و اجرای احکام الهی در همه زمان‌ها پس از رسول خدا (ص) آیه اطاعت مقدمه نزول حدیث جابر و معرفی دوازده امام توسط پیامبر (ص) است. ۲ پیامبر (ص) مصادیق «اولی الامر» که امامان دوازده‌گانه می‌باشند را در حدیث جابر مطرح فرمودند.
- ارتباطات: ۱** بیانگر این است که مسلمانان در برنامه فردی و اجتماعی، خودسرانه عمل نمی‌کنند. (پایه ۱۱ درس ۵)
- ۲ این آیه به قلمرو سوم رسالت پیامبر (ص) (ولایت ظاهری) اشاره دارد. (پایه ۱۱ درس ۴)
- ۳ بنابر مسئولیت مرجعیت دینی پیامبر (ص) مصادیق اولی الامر که همان دوازده امام‌اند باید تبیین شود. (پایه ۱۱ درس ۴)
- ۴ خداوند، پیش از انذار در آیه ۶۰ سوره نساء ﴿الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ مَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ...﴾، به مردم فرمان این آیه (آیه اطاعت) را می‌دهد. (پایه ۱۱ درس ۵)

- تعیین مصادیق آیه توسط رسول خدا (ص)

- معمولاً وقتی آیه‌ای نازل می‌شد و حکم کلی موضوعی را بیان می‌فرمود، یاران رسول خدا نزد ایشان می‌آمدند و جزئیات حکم را می‌پرسیدند.
- مثلاً وقتی که آیات نماز نازل شد، یاران ایشان می‌خواستند چگونگی نماز خواندن را بدانند، از این‌رو، پیامبر اکرم (ص) به مسجد آمد و به آنان فرمود: «این‌گونه که من نماز می‌خوانم، شما هم بخوانید.» آن‌گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد. (مرجعیت دینی)
- وقتی این آیه هم نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت:
 - «یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم، لازم است «اولی الامر» را نیز بشناسیم.»
 - رسول خدا (ص) فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی بن ابی طالب است و سپس به ترتیب: حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی؛ و تو در هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش است که هم‌نام و هم‌کنیه من است، لوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبتش طولانی می‌گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند.»

- پیام‌ها: ۱** معرفی مصادیق «اولی الامر» توسط پیامبر (ص) حدیث جابر پس از نزول آیه اطاعت و پرسش جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر (ص) مطرح شد.
- ۲ برشمردن نام هر ۱۲ امام به ترتیب در زمانی که هنوز پیامبر (ص) زنده است و امامت آغاز نشده است. ۴ بیان حدیث، مؤخر از زمان نزول آیه «اولی الامر»
- ۵ «محمد بن علی» نام امام پنجم و معصوم هفتم (امام محمد باقر (ع)) و امام نهم و معصوم یازدهم (امام جواد (ع)) است. ۶ «حسن بن علی» نام امام دوم (امام حسن مجتبی (ع)) و امام یازدهم (امام حسن عسکری (ع)) است.

ارتباط میان آیه و حدیث: با تفکر در آیه ۹۵ سوره نساء و حدیث جابر، پیام‌های زیر را تکمیل کنید:

- ۱ مسلمانان باید از خدا، رسول او و اولی الامر اطاعت کنند.
- ۲ از آنجا که این سه اطاعت در کنار هم قرار گرفته‌اند، سرپیچی از هر مورد گناه و عملی حرام است.
- ۲ از آنجا که مصادیق اولی الامر در آیه مشخص نشده، برای آگاهی مردم و اشتباه نکردن آن‌ها لازم است که رسول خدا (ص) مصادیق اولی الامر را مشخص کند.
- ۴ بنا بر سخن پیامبر اکرم (ص) کسانی که مصادیق اولی الامر هستند، عبارت‌اند از: دوازده امام معصوم (ع)، شیعیان از امام علی (ع) تا حضرت مهدی (ع)

۴ حدیث ثقلین

پیامبر اکرم (ص) به طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود می فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضَلُّوا أَبَدًا وَ إِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»

من در میان شما دو چیز گرانبها می گذارم، کتاب خدا و عزتم، اهل بیتم را. اگر به این دو تمسک جوئید هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند تا اینکه کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.

پیام ها: تأکید همیشگی پیامبر (ص) بر همراهی قرآن و اهل بیت (ع) و تمسک به آن

تفکر: با تفکر در این حدیث، این پیام ها استخراج می شوند:

- ۱ همان طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم اند.
- ۲ همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.
- ۳ در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که به قرآن و اهل بیت (ع) به همراه هم و هم زمان تمسک جویند.
- ۴ نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد، بلکه باید از هر دو پیروی کرد.

۵ حدیث منزلت

وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد. خداوند نیز درخواست حضرت موسی را پذیرفت و او را مشاور و وزیر وی قرار داد. پیامبر اکرم (ص) نیز بارها به حضرت علی (ع) فرمود:

پیامبر اکرم (ص)

«أَنْتَ مَعِيَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»

تو برای من به منزله هارون برای موسی هستی؛ جز این که بعد از من، پیامبری نیست.

پیام ها: ۱ بیان ختم نبوت و جانشینی حضرت علی (ع) عبارت «أَنْتَ مَعِيَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى» بیانگر جانشینی حضرت علی (ع) است. ۲ عبارت «إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»، بیانگر پایان پیامبر و ختم نبوت می باشد. ۳ تشبیه امام علی (ع) به هارون و پیامبر (ص) به موسی (ع)

۶ حدیث غدیر

پیامبر گرامی اسلام (ص) در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضة حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به «حَجَّةُ الْبَلَاغِ» و «حَجَّةُ الْوَدَاعِ» مشهور است. در این حج هزاران نفر شرکت کرده بودند تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فراگیرند و حج را با ایشان به جا آورند. (مرجعیت دینی) پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه در روز هجدهم ماه ذی حجه، در محلی به نام غدیر خم این آیه نازل شد:

(سوره مائده آیه ۶۷)

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ»

ای رسول، آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده برسان و اگر چنین نکنی، رسالتش را ادا نکرده ای و خداوند تو را از مردمان حفظ می کند؛ کافران را هدایت نمی کند.

پیام ها: ۱ آیه ابلاغ پس از حجة البلاغ یا حجة الوداع ۲ مقدمه طرح حدیث غدیر ۳ اهمیت حادثه غدیر که به میزان اهمیت رسالت می باشد. ۴ وجود خطر در مسیر ابلاغ دستور الهی

تذکر: در آیه ۶۷ سوره مائده تدبیر کنید و به سؤال های زیر پاسخ دهید.

- ۱ خداوند چه فرماتی به پیامبر می دهد؟ پاسخ: آنچه که بر او نازل شده به مردم برساند و ابلاغ کند.
- ۲ اهمیت این فرمان چقدر است؟ پاسخ: به اندازه ای که اگر انجام نشود، اصل رسالت به انجام نرسیده است.
- ۳ چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ: زیرا ابلاغ این پیام منافع برخی را به خطر می انداخت و احتمال آن بود که به مخالفت برخیزند. پیامبر (ص) در معرفی علی (ع) به عنوان جانشین خود نگران مخالفت و کارشکنی آنان بود، زیرا حضرت علی (ع) به عنوان شخصیتی قاطع و انعطاف ناپذیر شناخته شده بود؛ نومسلمانانی که علی (ع) پیش تر در جنگ ها بستگانشان را به قتل رسانده بود، کینه او را در دل داشتند؛ علی (ع) به هنگام وفات پیامبر ۳۳ ساله بود و پذیرش رهبری او در جامعه ای که سن افراد و شیخوخیت ملاک مهمی در تصدی مناصب بود، امر ساده ای نبود. این امر در جنگ تبوک که پیامبر (ص)، حضرت علی (ع) را به جای خود در مدینه قرار داد یا در واپسین لحظات عمر خود اسامه بن زید را به فرماندهی منصوب کرد، بروز یافت.

بعد از نزول این آیه، پیامبر اکرم دستور داد همه توقف کنند.

دلیل ← تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته اند، برگردند.

■ ظهر شده بود: ابتدا نماز را به جا آوردند و سپس، پیامبر در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ آماده کرد. آن حضرت در قسمتی از سخنرانی، از مردم پرسید:

- **أَيُّهَا النَّاسُ:** ای مردم،
- **مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ:** چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟
- گفتند: خدا و پیامبرش بر ما ولایت و سرپرستی دارند.
- سپس پیامبر (ص) فرمود:
- **مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً:** هر کس که من ولی و سرپرست اویم،
- **فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاً:** علی نیز ولی و سرپرست اوست.
- و این جمله را سه بار تکرار کرد.

— ایشان در پایان سخنرانی نیز از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به هایبان برسانند.

— پس از آن، مردم برای عرض تبریک و شادباش به سوی امام آمدند و با وی بیعت کردند.

حواستون باشه: هر بخش از آیه تبلیغ دارای پیام‌های مختلفی از سوی خداوند است.

پیام‌های آیه تبلیغ

تأکید	«يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»
اخطار	«وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»
تشویق	«وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»
تهدید	«إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ»

تفکر: درباره واقعه بزرگ غدیر بیندیشید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید:

الف) چرا مراسم غدیر هم‌زمان با بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان برگزار شد؟ **پاسخ:** به‌خاطر اینکه مسئله خلافت و جانشینی حضرت علی (ع) به وسیله حجاج که بیش از صد هزار نفر بودند به سراسر سرزمین‌های اسلامی رسانده شود تا حجت بر مردم در مورد نصب امام و جانشینی رسول خدا تمام شده باشد و بعداً ادعا نکنند که پیامبر (ص) جانشینی برای خود نصب نکرده است.

ب) چرا خداوند انجام ندادن این مأموریت را مساوی با عدم انجام رسالت اعلام کرد؟ **پاسخ:** تداوم راه پیامبر منوط به این بود که بعد از ایشان جانشین شایسته‌ای برای آن حضرت تعیین شود تا راه و منش ایشان را ادامه دهد. در غیر این صورت بعد از وفات رسول خدا، اصل دین در معرض تهدید قرار می‌گرفت و جامعه اسلامی رو به ضعف و زوال می‌نهاد، پس انجام ندادن این مأموریت که باعث لطمه به دین می‌شد، مساوی عدم انجام رسالت بود.

ج) تبریک و تهنیت مردم به حضرت علی (ع) پس از پایان مراسم، نشانه چیست؟ **پاسخ:** آشکار است که این شادباش در صورتی صحیح است که در آن روز حضرت علی (ع) از سوی خدا و رسول او به مقامی بلند رسیده باشد و جز در این صورت تهنیت معنی نداشت، در واقع این تبریک نشانه معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر (ص) است و تبریک و دست دادن به منزله بیعت و قبول ولایت از جانب مردم است.

د) چرا کلمه «مولى» در حدیث غدیر به معنای سرپرست است، نه دوست؟ **پاسخ:** اولاً: پیامبر اسلام پیش از جمله «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً» فرمودند: «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» همان‌طور که در جمله پیشین صحبت از اولویت و ولایت است در جمله بعد هم باید صحبت از ولایت و سرپرستی باشد تا ارتباط معنوی در جمله محفوظ بماند. ثانیاً: هیچ عاقلی باور نمی‌کند که پیامبر مردم را در آن شرایط و با آن هوای گرم نگه دارد و منظورش فقط این باشد که بگوید هر کس من دوست او هستم علی (ع) نیز دوست اوست. ثالثاً: اگر مولى به معنی دوست باشد ابلاغ نشدن چنین پیامی نمی‌تواند مساوی انجام نپذیرفتن رسالت الهی قرا گیرد.

■ سخنان پیامبر در این واقعه از جهت سلسله روایان حدیث، چنان محکم است که شاید کمتر حدیثی مانند آن وجود داشته باشد.

— ۱۱۰ نفر از اصحاب پیامبر که در غدیر حاضر بوده‌اند، آن را بی‌هیچ واسطه‌ای از پیامبر نقل کرده‌اند.

— دانشمندان و تاریخ‌نویسان و مفسران بزرگ جهان اسلام نیز این واقعه را با مدارک زیاد در کتاب‌های خود آورده‌اند که نام ۳۵۰ نفر از آن‌ها در کتاب «الغدیر» آمده است.

■ اگرچه تا سال‌ها بعد از رحلت پیامبر، زمامداری مسلمانان به امام علی نرسید و واقعه عظیم غدیر نادیده گرفته شد، اما چگونگی برگزاری این مراسم و سخنان رسول خدا روشن‌گر بسیاری از اتفاقات پس از ایشان است.

جمع‌بندی: رویدادهای انتصاب حضرت علی (ع) و امامان بزرگوار به خلافت و جانشینی پیامبر (ص):

۱ **نزول آیه انذار:** دعوت از ۴۰ نفر از بزرگان بنی‌هاشم: درخواست سه باره پیامبر (ص): سکوت جمع و پاسخ مثبت حضرت علی (ع) در هر سه بار: انتصاب حضرت علی (ع) به مقام برادری و جانشینی و وصایت پیامبر (ص)

۲ **نزول آیه ولایت:** اتفاق حضرت علی (ع) در رکوع نماز در مسجد به یک فقیر و نزول آیه در شأن ایشان: طراحی صحنه‌ای که همه مردم حاضر باشند و ببینند تا امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود.

۳ **حدیث جابر:** نزول آیه ۵۹ سوره نساء و سؤال جابر بن عبدالله انصاری از پیامبر (ص) در مورد معنا و مصادیق عبارت «اولی الامر» در این آیه: برشمردن نام ۱۲ امام: پیش‌گویی پیامبر (ص) از عمر جابر

- ۴ **حدیث ثقلین:** فرمایش مکرر پیامبر (ص) در روزهای آخر عمر خود مبنی بر تضمین هدایت همیشگی مردم ناشی از تمسک به دو سرمایه بزرگ یعنی قرآن و اهل بیت و اتصال همیشگی آن دو تا روز قیامت
- ۵ **حدیث منزلت:** تشبیه منزلت و جایگاه امام علی (ع) توسط پیامبر (ص) به منزله هارون نزد موسی و بیان این مطلب که ایشان آخرین پیامبر الهی هستند و پس از ایشان دین جدیدی نخواهد آمد.
- ۶ **حدیث غدیر:** بیانات پیامبر (ص) در معرفی جانشینی امام علی (ع) در سال آخر عمر خود و در مسیر بازگشت از مراسم حج در محلی به نام غدیر خم که به امر خداوند و برای اتمام رسالت ۲۳ ساله ایشان ضروری بود.

عصمت ائمه اطهار (ع)

- از آنجا که امام علی (ع) و دیگر امامان دو مسئولیت رهبری و مرجعیت دینی مسلمانان را پس از رسول خدا بر عهده دارند، ضروری است که آنان نیز مصون از گناه و خطا باشند.
- چنان که توضیح داده شد، ضرورت داشتن این ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خداست.
- در آیاتی از قرآن کریم و سخنان رسول خدا به این مسئله اشاره شده است که یکی از آن‌ها نزول آیه تطهیر است.

نزول آیه تطهیر

- ام سلمه، همسر رسول خدا (ص) می‌گوید: «روزی ایشان در خانه استراحت می‌کرد که دختر بزرگوارش فاطمه زهرا (س) وارد شد و سلام کرد. پیامبر (ص) پاسخ داد و ایشان را به کنار خود دعوت کرد، پس از وی، حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) آمدند. رسول خدا (ص) آنان را نیز در کنار خود جای داد. آن‌گاه برای آنان این گونه دعا کرد و فرمود: **خدایا! اینان اهل بیت من‌اند: آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!**» در همین زمان، فرشته وحی آمد و آیه تطهیر را قرائت کرد.

(سوره احزاب آیه ۳۳)

﴿أَتَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

همانا خدا اراده کرده که از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.

پیام‌ها: آیه تطهیر و اعلام عصمت اهل بیت (ع)

- با تفکر در آیه تطهیر درمی‌یابیم که:
 - این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را دربرمی‌گیرد که مقام عصمت دارند: یعنی در اینجا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل همه نمی‌شود.
 - چون این تعداد خاص معصوم‌اند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان‌کننده دستورات الهی است.
- پیامبر اکرم برای آگاهی مردم از این موضوع، مدت‌ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند.

تذکر: از آنجا که در زمان رسول خدا از میان اهل بیت فقط امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین حضور داشتند، در این داستان تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. در سخنان دیگر پیامبر، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده‌اند.

نتیجه:

- با بررسی این آیات و احادیثی که گفته شد روشن می‌شود:
 - پیامبر اکرم با هدایت و راهنمایی خداوند، حضرت علی و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده‌دار مسئولیت امامت‌اند (آیه اطاعت و حدیث جابر)
 - لازمه این مرتبه از جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است: همان گونه که رسول خدا این دو ویژگی را دارا بود. (آیه تطهیر و حدیث ثقلین)
 - حضرت فاطمه زهرا جزء اهل بیت است و اگرچه عهده‌دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است. (آیه تطهیر)

حواستون باشه: در داستان‌های ذکرشده در این درس موارد مهمی وجود دارد که باید خیلی دقت کنیم:

- سه بار تکرار: هم در جریان نزول آیه انذار رخ داد که پیامبر (ص) سه بار درخواست کمک و یاری کردند و هم در واقعه غدیر که باز هم پیامبر (ص) «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» رو سه بار تکرار کردند.
- آیه ولایت در زمان ظهر نازل شد و آیه تطهیر و پیامبر (ص) هر روز صبح به هنگام رفتن (نه بازگشتن!) به مسجد در مقابل خانه حضرت فاطمه (ص) می‌خواند.
- صدای تکبیر یاران مربوط به نزول آیه ولایت هستش و صدای تبریک یاران و همچنین رساندن پیام به غایبان مربوط به واقعه غدیر.
- از نظر زمانی نخستین رویداد مربوط به نزول آیه انذار و مراسم دعوت خویشان و آخری هم حدیث ثقلین و یکی قبلش هم واقعه غدیر!
- نزول آیه انذار و اطاعت و ابلاغ به ترتیب مقدم بر بیان حدیث اخوت و جابر و غدیر است.
- بارها خطاب پیامبر به حضرت علی (ع) مربوط به حدیث منزلت است.
- به‌طور مکرر در روزهای آخر عمر پیامبر (ص) ← مربوط به حدیث ثقلین است.

سؤالات امتحان

• • • بخش اول: از «مسئولیت مرجعیت علمی و ولایت ظاهری» تا «آیه اطاعت» • • •

🕒 آیات و احادیث

۵۶۷. آیه «وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» چه زمانی نازل شد و با نزول این آیه، خداوند چه فرماتی به پیامبر (ص) داد؟

۵۶۸. آیه زیر را تکمیل نموده و ترجمه آن را بنویسید.

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ»

۵۶۹. با تدبیر در آیه «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) این آیه به چه نامی مشهور است؟ (ب) آیه در شأن چه کسی است؟ (ج) در این آیه ویژگی‌های چه کسی مشخص شده است؟

۵۷۰. با دقت در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ» به سؤالات پاسخ دهید.

الف) این آیه با کدام حدیث مرتبط است؟ (ب) مصداق «اولی الامر» در آیه چه کسانی هستند؟ (ج) آیه فوق در مدینه نازل شد یا مکه؟

🕒 سؤالات درست و نادرست

۵۷۱. تمام مسئولیت‌های پیامبر (ص) پس از ایشان تداوم می‌یابد.

۵۷۲. تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند.

۵۷۳. آیه ولایت در منزل ام سلمه نازل شد.

۵۷۴. امام دوازدهم هم‌نام و هم‌کنیه پیامبر است و این موضوع در حدیث جابر آمده است.

۵۷۵. ختم نبوت به معنای پایان مسئولیت‌های دوگانه از مسئولیت‌های پیامبر (ص) است.

۵۷۶. معرفی امام علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر اکرم (ص) برای اولین بار در واقعه انذار بود.

🕒 سؤالات جای خالی

۵۷۷. امام تمام مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) به جز _____ را دارد.

۵۷۸. تشخیص ویژگی _____ امامان برای انسان‌ها ممکن نیست.

۵۷۹. در آیه _____ ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده است.

۵۸۰. رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل _____ فرمان داده است.

۵۸۱. در حدیث _____ نام یکایک ائمه ذکر شده است.

۵۸۲. در میان مسئولیت‌های سه‌گانه مقام رسالت، مسئولیت _____ با ختم نبوت، پایان می‌پذیرد.

🕒 کشف ارتباط

۵۸۳. هر یک از موارد سمت راست با کدام مورد در سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).

الف) حدیث جابر	⊙	⊙	(۱) آیه انذار
ب) سه سال پس از بعثت پیامبر (ص)	⊙	⊙	(۲) آیه ولایت
ج) اتفاق در حال رکوع	⊙	⊙	(۳) آیه اولی الامر
		⊙	(۴) آیه ابلاغ

🕒 سؤالات کوتاه پاسخ

۵۸۴. چرا آیه ولایت، در هنگام انجام واقعه‌ای که مردم ناظر آن بودند، نازل شد؟

۵۸۵. طبق حدیث جابر چه کسانی بر عقیده امام زمان (عج) باقی می‌مانند؟

۵۸۶. وقتی آیات نماز نازل شد یاران رسول خدا (ص) چه سؤالی کردند؟

۵۸۷. در دهوت آشکار پیامبر (ص) چند نفر حضور داشتند؟

۵۸۸. معرفی امام در مراسم دهوت خویشان توسط پیامبر (ص) چند سال پس از بعثت بود؟

۵۸۹. پاسخ حضرت علی (ع) به درخواست بیعت رسول خدا (ص) در دهوت خویشان چه بوده است؟

۵۹۰. طبق پیشگویی پیامبر (ص) جابر در سن پیری کدام امام را می‌بیند؟ درخواست ایشان از جابر چه بود؟

۵۹۱. کدام‌یک از مسئولیت‌های رسول خدا (ص) پس از ایشان ادامه می‌یابد؟

تعریف اصطلاح

۲۰. ۵۹۲. اولی الامر:

سؤالات دو گزینه‌ای

۵۹۳. موضوع جانشینی امام علی (ع) و خاتمیت رسالت، از کدام عبارت شریف استنباط می‌گردد؟
 الف) «إِنِّي تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي»
 ب) «أَنْتَ مَتَى بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»
۵۹۴. کدام یک از مسئولیت‌های رسول خدا (ص) پایان‌پذیر است و عامل اصلی اتمام آن چیست؟
 الف) مرجعیت علمی - رشد عقلی مردم
 ب) دریافت و ابلاغ وحی - ختم نبوت
۵۹۵. سه سال پس از بعثت پیامبر اکرم (ص) از سوی خداوند متعال چه فرمانی صادر شد؟
 الف) «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»
 ب) «أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ»
۵۹۶. با توجه به حدیث شریف منزلت، تفاوت منزلت هارون (ع) برای موسی (ع) و امام علی (ع) برای پیامبر (ص) به دلیل کدام ویژگی پیامبر (ص) بود؟
 الف) خاتمیت
 ب) عصمت
۵۹۷. ظهور فرقه‌ها و اندیشه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات پیچیده اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، بیاتگری‌ها و بودن آن است.
 الف) رسالت و نبوت در استمرار این حرکت - انسانی
 ب) امامت و رهبری در گستره زمان - الهی
۲۰. ۵۹۸. اگر گفته شود: «راه حل دین اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام الهی در همه زمان‌ها چیست؟» مفهوم کدام آیه پاسخ به این سؤال است؟
 الف) «إِنَّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»
 ب) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»

سؤالات سه گزینه‌ای

۵۹۹. چند مورد از جملات زیر پیام آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» می‌باشد؟
 الف) بنابر سخن پیامبر (ص)، مصادیق اولی الامر، چهارده معصوم (ع) می‌باشند.
 ب) همه مؤمنان در همه زمان‌ها و مکان‌ها باید از خدا و رسول و صاحبان امر اطاعت کنند.
 ج) پیامبر (ص) صاحبان امر را به جانشینی خود و هم‌ده‌دار مسئولیت امامت معرفی کرده است.
 د) ۱) سه
 ۲) دو
 ۳) یک
۲۰. ۶۰۰. پیامبر (ص) با نزول کدام آیه شریفه دوازده امام را معرفی نموده است؟
 ۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»
 ۲) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»
 ۳) «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»
۲۰. ۶۰۱. کدام عبارت، با اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب رسول خدا (ص) مرتبط می‌باشد، تا امکان مخفی کردن آن توسط مردم نباشد؟
 ۱) «...لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»
 ۲) «...فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يُعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ...»
 ۳) «...وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ...»
۶۰۲. کدام آیه شریفه، هنگامی که امیرالمؤمنین (ع) در حال رکوع بود، نازل شد و پیام آن آیه کدام است؟
 ۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...» - تأکید بر اقامه نماز
 ۲) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ...» - معرفی جانشین پیامبر (ص)
 ۳) «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» - معرفی جانشین پیامبر (ص)
۲۰. ۶۰۳. پیامبر گرامی اسلام (ص) در تبیین کدام آیه شریفه، حضرت مهدی (عج) را به مسلمانان معرفی کرده بودند؟
 ۱) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ»
 ۲) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»
 ۳) «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»

پاسخ کامل (تشریحی)

- ۶۰۴ درباره پایان یافتن یا تداوم دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص)، یعنی مرجعیت دینی و ولایت ظاهری، چند فرض مطرح است؟ آن‌ها را بنویسید.
- ۶۰۵ توضیح دهید که چرا فرض اول، یعنی سکوت قرآن کریم و پیامبر (ص) درباره پایان دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری، باطل است؟
- ۶۰۶ چرا فرض دوم، یعنی پایان دو مسئولیت مرجعیت دینی و ظاهری از نظر قرآن و پیامبر (ص) صحیح نیست؟
- ۶۰۷ کدام یک از سه فرض ارائه شده درباره پایان یا تداوم دو مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری پس از رسول خدا (ص) منطقی و قابل قبول است؟ چرا؟
- ۶۰۸ چه کسی امام را معین و معرفی می‌کند و چگونه می‌توان او را شناخت؟
- ۶۰۹ بعد از گذشت حدود سه سال از بعثت پیامبر (ص) کدام فرمان از جانب خدا برای پیامبر (ص) آمد و پیامبر چگونه عمل کرد؟
- ۶۱۰ چرا پیامبر (ص) در شرایطی که هنوز موقعیتی کسب نکرده بود و حتی خویشانش نیز دعوت او را نپذیرفته بودند، جانشین خود را معین کرد؟
- انجام این کار در زمانی که هنوز اسلام پیشرفتی نکرده بود به چه معناست؟
- ۶۱۱ چگونه از آیه ولایت، برای تعیین امامت حضرت علی (ع) استفاده می‌شود؟
- ۶۱۲ وقتی جابر از رسول خدا (ص) سؤال کرد «اولی الامر، چه کسانی هستند، ایشان چه فرمودند؟»

بخش دوم: از «حدیث ثقلین» تا «نتیجه‌گیری»

آیات و احادیث

- ۶۱۳ حدیث ثقلین را تکمیل نموده و به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ وَ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُم بِهِمَا وَ إِنَّهُمَا حَتَّى يُرَدَّا عَلَى الْحَوْضِ»
- ب) دو پیام از پیام‌های حدیث ثقلین را بنویسید.
- ج) منظور از ثقلین چیست؟
- د) نتیجه تمسک به ثقلین کدام است؟
- ۶۱۴ با دقت در حدیث «أَنْتَ مِنْنِي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) این حدیث، به چه نامی مشهور است؟
- ب) حدیث فوق به چه موضوع مهمی اشاره دارد؟
- ۶۱۵ با تدبر در آیه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» به سؤالات پاسخ دهید.
- الف) خداوند چه فرمانی به پیامبر می‌دهد؟
- ب) اهمیت این فرمان چقدر است؟
- ج) چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می‌دهد که او را حفظ خواهد کرد؟
- د) آیه فوق با کدام حدیث ارتباط معنایی دارد؟
- ۶۱۶ آیه شریفه زیر را تکمیل نموده و سپس به سؤالات زیر پاسخ دهید.
- الف) «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ»
- ب) آیه شریفه به چه نامی مشهور است؟ در کجا نازل شد؟
- ج) دو پیام آیه فوق را بنویسید.
- ۶۱۷ عبارت «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوَّلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» پس از نزول کدام آیه و قبل از کدام حدیث بیان گردیده است؟
- ۶۱۸ حدیث «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» کجا و از طرف چه کسی بیان شده و در رابطه با چه موضوعی است؟

سؤالات درست و نادرست

- ۶۱۹ حدیث منزلت در سال دهم هجرت، در محلی به نام غدیر خم بیان شد.
- ۶۲۰ موضوع غیبت امام زمان (عج) در حدیث ثقلین آمده است.
- ۶۲۱ در غدیر، رسول اکرم (ص) برای اولین بار علی (ع) را به عنوان برادر، وصی و جانشین خود معرفی کردند.
- ۶۲۲ آیه ابلاغ در آخرین سال زندگی پیامبر (ص) نازل شد.
- ۶۲۳ در حدیث غدیر کلمه «مولا» به معنای دوست می‌باشد.
- ۶۲۴ استجابت دهای پیامبر (ص) که به پیشگاه خداوند عرض کرد: «خداوند اینان اهل بیت من هستند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن» با نزول آیه اولی الامر رقم خورد.

سؤالات جای خالی

۶۲۵. پیامبر (ص) به طور مکرر، از جمله روزهای آخر عمر خود حدیث را می فرمود.
 ۶۲۶. پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه (س) بر همه مسلمانان واجب است و سرچشمه و است.
 ۶۲۷. در صورتی مسلمانان همراه نمی شوند که و پیروی کنند.
 ۶۲۸. وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و قرار دهد.
 ۶۲۹. در زمان غیبت کبری کسانی که داشته باشند، بر عقیده به امام دوازدهم باقی می مانند.
 ۶۳۰. لازمه جانشینی رسول خدا (ص) کامل و از گناه و اشتباه است.
 ۶۳۱. آیه تعداد خاصی از خانواده پیامبر (ص) را در برمی گیرد که مقام عصمت دارند.

کشف ارتباط

۶۳۲. هر یک از موارد سمت راست با کدام عبارت از سمت چپ متناسب است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).
(الف) مبارزه حضرت موسی (ع) با فرعون	●	(۱) حدیث غدیر
(ب) فریضه حج در سال دهم هجرت	●	(۲) آیه تطهیر
(ج) خانه ام سلمه همسر رسول خدا (ص)	●	(۳) حدیث جابر
(د) مهمانی بزرگان بنی هاشم	●	(۴) حدیث منزلت
	●	(۵) آیه انداز

سؤالات کوتاه پاسخ

۶۳۳. آیاتی که به معرفی جانشینان رسول خدا (ص) پرداخته اند را بنویسید.
 ۶۳۴. چهار مورد از احادیثی که درباره ولایت و جانشینی امام علی (ع) است را نام ببرید.
 ۶۳۵. وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند چه درخواستی کرد؟
 ۶۳۶. پس از نزول آیه تطهیر، تا مدت ها کار هر روز صبح پیامبر (ص) هنگام رفتن به مسجد چه بود؟ چرا؟
 ۶۳۷. درخواست پیامبر (ص) پس از پایان سخنرانی در روز غدیر چه بود؟
 ۶۳۸. لازمه جانشینی رسول (ص) داشتن کدام ویژگی هاست؟
 ۶۳۹. چرا پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) بر همه مسلمانان واجب است؟
 ۶۴۰. براساس حدیث ثقلین دو چیز گران بها که پیامبر (ص) پس از رحلت خود برای مردم به جا گذاشتند چه بود و درباره آن ها چه سفارشی فرمود؟
 ۶۴۱. نتیجه تمسک به قرآن و اهل بیت (ع) چیست؟
 ۶۴۲. پیامبر (ص) قبل از نزول آیه تطهیر چه دهایی فرمودند؟
 ۶۴۳. پیامبر (ص) قبل از بیان حدیث غدیر «من کنت مولا فلهذا علی مولا» چه فرمودند؟

تعریف اصطلاح

۶۴۴. حجة البلاغ و حجة الوداع: ۶۴۵. ثقلین:

سؤالات دو گزینه ای

۶۴۶. واقعه غدیر خم در سال هجری رخ داد که از مراسم حج بود و این واقعه مؤخر بر نزول آیه می باشد.
 (الف) دهم - پس - ابلاغ
 (ب) یازدهم - پیش - ولایت
۶۴۷. جابر بن عبدالله انصاری مأمور ابلاغ سلام رسول خدا (ص) به کدام یک از امامان معصوم گردید و درخواست سه باره پیامبر اکرم (ص) برای بیعت با ایشان که هر بار، همه به جز علی (ع) سکوت کردند، مربوط به کدام یک از موقعیت های تاریخی بود؟
 (الف) محمد بن علی - يوم الانذار
 (ب) جعفر بن محمد - حجة الوداع
۶۴۸. وجوب پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) از کدام آیه شریفه قابل دریافت است؟
 (الف) «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَطِيعُوا أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» (ب) «أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»
۶۴۹. پیامبر گرامی اسلام (ص) کدام آیه را در حالی که با شتاب به سوی مسجد می آمد، برای آگاهی مردم می خواند و مصداق آن کیست؟
 (الف) تطهیر - امام علی و حضرت زهرا و حسین (ع) را در کنار خود جای داد و فرمود: خدایا اینان اهل بیت من هستند.
 (ب) ولایت - امام علی (ع) که مردم به چشم خود ببینند و از زبان پیامبر (ص) بشنوند و امکان کتمان آن از بین برود.
۶۵۰. با توجه به آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...» اهمیت این فرمان در کدام جمله است؟
 (الف) «مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ» (ب) «فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»
۶۵۱. موضوعات «غیبت امام زمان (ع)» و «ختم نبوت» در کدام احادیث مطرح شده اند؟
 (الف) غدیر - ثقلین
 (ب) جابر - منزلت
۶۵۲. ترتیب نام ائمه (ع) در کدام گزینه به درستی آمده است؟
 (الف) علی بن محمد - علی بن حسین - محمد بن علی - موسی بن جعفر
 (ب) حسن بن علی - محمد بن علی - موسی بن جعفر - علی بن محمد

سؤالات سه گزینه‌ای

۶۵۳. از بین مفاهیم مطرح شده، چند مورد آن پیام حدیث ثقلین می‌باشد؟

- (الف) همان طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است.
 (ب) اهل بیت به معنای خاص که از هر پلیدی دور باشند، فقط شامل امامان دوازده‌گانه می‌شود.
 (ج) همان طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم‌اند.
 (د) نمی‌توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد؛ بلکه باید از هر دوی آن‌ها پیروی نمود.
 (ه) اطاعت از اهل بیت پیامبر (ص) بر هر مسلمانی واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری اوست.

(۳) سه

(۲) دو

(۱) چهار

۶۵۴. کدام مورد، مفهوم مناسبی برای آیه تطهیر بیان نموده است؟

- (۱) آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده به مردم برسان و خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند.
 (۲) همانا خداوند اراده کرده که دور گرداند از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار داد.
 (۳) به‌درستی خداوند اراده کرده است که از اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند و شما تطهیرکننده ایشان می‌باشید.
 ۶۵۵. هدف پیامبر (ص) از حضور مکرر و مرور روزانه از منزل حضرت زهرا (س) بیان چه مطلبی بود و برای تبیین آن، کدام آیه شریفه را تلاوت می‌کردند؟

- (۱) معرفت اهل بیت (ع) - «أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»
 (۲) عصمت اهل بیت (ع) - «أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ...»
 (۳) عصمت اهل بیت (ع) - «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...»
 ۶۵۶. مطابق حدیث جابر، پایبندی بر عقیده به امام زمان (ع) مستلزم چیست و پیامبر اکرم (ص) به کدام خصوصیت ایشان اشاره نموده است؟

- (۱) ایمان و اعتقاد راسخ - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
 (۲) تلاش و مجاهده در راه دین - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
 (۳) ایمان و اعتقاد راسخ - عمر طولانی و تشکیل حکومت جهانی مستضعفین
 ۶۵۷. کدام بخش از آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» وجود مخاطرات در مسیر تبلیغ دین را اعلام می‌کند؟
 (۱) «إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»

۶۵۸. ترتیب رویدادهای جانشینی حضرت علی (ع) به عنوان جانشین پیامبر اکرم (ص) از نظر زمانی در کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) مراسم دعوت خویشان - نزول آیه ولایت - حدیث ثقلین - نزول آیه غدیر
 (۲) حدیث جابر - نزول آیه ولایت - نزول آیه تطهیر - مراسم دعوت خویشان
 (۳) مراسم دعوت خویشان - نزول آیه تطهیر - نزول آیه غدیر - حدیث ثقلین

پاسخ کامل (تشریحی)

۶۵۹. با تدبیر در آیات و روایات مطمئن و مسلم نقل شده از پیامبر (ص) و مطالعه تاریخ اسلام چه مطلبی را درباره جانشینی رسول خدا (ص) درمی‌یابیم؟
 ۶۶۰. آیه تطهیر در کجا نازل شده؟ شأن نزول آیه را توضیح دهید.
 ۶۶۱. با استناد به حدیث غدیر، ولایت و جانشینی حضرت علی (ع) را اثبات کنید.
 ۶۶۲. جایگاه حضرت فاطمه (س) در بین اهل بیت (ع) چگونه است؟
 ۶۶۳. چرا آیه تطهیر در زمان رسول خدا (ص) فقط شامل امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س) و امام حسن (ع) و امام حسین (ع) می‌شد؟

سؤالات داده محور

۶۶۴. با توجه به متن زیر به سؤال پاسخ دهید.

«علی و محمد دو دوست صمیمی هستند که در کلاس یازدهم تحصیل می‌کنند. مذهب علی «شیعه» است، ولی محمد «سنی مذهب» است. یک روز علی و محمد با هم گفت‌وگوی اعتقادی می‌کردند و راجع به مذاهب خود نقطه‌نظراتشان را ارائه می‌نمودند. محمد معتقد بود که پیامبر (ص) قبل از رحلتشان برای خود جانشینی انتخاب نکرده و سکوت نموده است، ولی علی به او گفت امکان ندارد که قرآن کریم و پیامبر (ص) سکوت کرده باشند.»
 - به نظر شما چرا سکوت قرآن کریم و پیامبر (ص) درباره پایان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» باطل است؟

۶۶۵. آوا هلاقه زیادی به تاریخ دارد، او در یکی از کتب تاریخی خوانده بود که «عید غدیر» را تمامی پیامبران پیش از حضرت محمد (ص) جشن می‌گرفته‌اند. این در حالی است که واقعه غدیر خم در ماه‌های پایانی عمر شریف پیامبر اکرم (ص) رخ داد و طبیعتاً پیامبران پیشین نباید از آن خبری داشته باشند. با استناد به آیات قرآن کریم به نظر شما چرا پیامبران پیشین این روز را جشن می‌گرفته‌اند؟

۵۶۳. ۱ از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم.

۲ از مظلومان در تمام نقاط جهان، باروش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم. ۳ کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می‌نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم.

۵۶۴. سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم

۵۶۵. الف تلاش برای برقراری عدالت و برابری ب. زیرا در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند: اگر شخصی قدرتمند و صاحب‌نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهایش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد وی را مجازات می‌کردند.

۵۶۶. مطابق با تعلیم اسلامی ما حق نداریم به مقدسات سایر مذاهب اهانت کنیم، چرا که این اهانت بذکر کینه و دشمنی را کاشته و میان شیعیان و اهل سنت که برادران دینی ما هستند فاصله می‌اندازد. در مقابل به‌جای اهانت می‌بایست با استدلال کافی با مخالفان روبه‌رو شد.

پاسخ سؤالات درس ۷

۵۶۷. حدود سه سال از بعثت پیامبر (ص) گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد: «خویشان نزدیک را انداز کن».

۵۶۸. «وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»؛ «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند».

۵۶۹. الف آیه ولایت ب. حضرت علی (ع) ج. ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان

۵۷۰. الف حدیث جابر ب. ۱۲ امام (ع) ج. در مدینه

۵۷۱. نادرست: در میان مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا (ص) مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم با ختم نبوت پایان می‌یابد و دو مسئولیت دیگر ادامه می‌یابد.

۵۷۲. درست

۵۷۳. نادرست: آیه تطهیر، در منزل ام‌سلمه نازل شد.

۵۷۴. درست

۵۷۵. نادرست: ختم نبوت به معنای پایان مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی می‌باشد و نیازی به آوردن کتاب جدید نیست.

۵۷۶. درست ۵۸۰. امامت

۵۷۷. دریافت و ابلاغ وحی ۵۸۱. جابر

۵۷۸. عصمت ۵۸۲. دریافت و ابلاغ وحی

۵۷۹. ولایت ۵۸۳. الف ۳ ب. ۱ ج. ۲

۵۸۴. برای آن بود که مردم با چشم خود ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۵۸۵. فقط افرادی که ایمان راسخ دارند.

۵۸۶. یاران می‌خواستند چگونگی نماز خواندن را بدانند: پیامبر اکرم (ص) به مسجد آمد و به آنان فرمود: «این گونه که من نماز می‌خوانم، شما هم بخوانید» آن‌گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد.

۵۸۷. چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم ۵۸۸. سه سال پس از بعثت

۵۸۹. من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا

۵۹۰. امام باقر (ع) - رساندن سلام پیامبر (ص) به امام باقر (ع)

۵۹۱. تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دینی) و ولایت ظاهری

۵۹۲. اولی الامر، همان‌طور که در حدیث جابر آمده است، همان امامان معصوم هستند که اطاعتشان مانند اطاعت از خدا و رسولش است.

۵۹۳. ب. موضوع جانشینی امام علی (ع) و خاتمیت رسالت به‌طور یک‌جا در حدیث منزلت آمده است. عبارت «انت متی بمنزلة هارون من موسى» بیانگر جانشینی امام علی (ع) و عبارت «الا لله لانتی بعدی» بیانگر خاتمیت پیامبر (ص) است.

۵۹۴. ب. در میان مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا (ص) تنها مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد.

۵۹۵. الف حدود سه سال از بعثت گذشته بود که آیه انداز از جانب خداوند به پیامبر نازل شد: «وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ»؛ «خویشان نزدیک را انداز کن» پیامبر (ص) اقدام به دعوت از چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و در نهایت پس از یاری‌طلبی از ایشان و سکوت همه مهمانان و اعلام بیعت علی بن ابیطالب که در آن زمان نوجوانی بیش نبود پیامبر (ص) او را به‌عنوان جانشین انتخاب کرد و فرمود: «همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».

۵۹۶. الف عبارت «إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي» در حدیث بیانگر خاتمیت است. عبارتی که در قسمت دوم سؤال مطرح شده است به مسئله غدیر اشاره دارد که پس از «حجة‌البلاغ» بیان شد.

۵۹۷. ب. نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت: زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد. از آنجایی که تشخیص معصومیت از سوی خدا ممکن است باید او امام را تعیین نماید.

۵۹۸. الف در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ...» خداوند به این نکته اشاره می‌کند که خداوند راه‌حل اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام دین الهی را پیروی مردم از اولی الامر یا امامان بیان می‌کند.

۵۹۹. گزینه ۲: «ب» و «ج» صحیح است. مادر مورد الف: «بنابر سخن پیامبر (ص) در حدیث جابر، مصادیق اولی الامر دوازده امام می‌باشند، نه چهارده معصوم» گزینه ۳: «ب» وقتی آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت: «یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم، لازم است اولی الامر را نیز بشناسیم» رسول خدا (ص) فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان و امامان بعد از من‌اند» سپس دوازده امام را معرفی فرمودند.

۶۰۱. گزینه ۳: پس از اینکه آیه «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»، بر پیامبر نازل شد ایشان شتابان به مسجد رفتند و هنگامی که از اتفاق امام علی (ع) در رکوع باخبر شدند، مصداق این آیه و ولی مسلمانان را در حضور همگان، امام علی (ع) اعلام نمودند تا امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود.

۶۰۲. گزینه ۲: «اقامه نماز (یقیمون الصلاة) به همراه پرداخت زکات (یؤتون الزکاة) در واقع همان روایت اتفاق حضرت علی (ع) در حالت رکوع است.

مقصود خداوند از نزول این آیه، معرفی جانشین پیامبر (ص) در زمان و مکانی است که همه به چشم خود ببینند و نتوانند آن را مخفی کنند.

۶۰۳. گزینه ۲: پیامبر اکرم (ص) در تبیین آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» هنگامی که جابر از ایشان در خصوص شناخت مصادیق اولی الامر سؤال کرد، فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند و...» که پیامبر (ص) در این حدیث نام دوازده امام را بیان فرمود و ایشان را به مسلمانان معرفی کرد.

۶۰۴. در این زمینه سه فرض مطرح است: ۱ قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در این باره سکوت کرده‌اند. ۲ همچون مسئولیت اول، پایان این دو مسئولیت را نیز اعلام نموده‌اند. ۳ جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت و حکومت» را بر عهده وی قرار داده‌اند.

۶۱۲. رسول خدا (ص) فرمود: «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی‌بن ابی‌طالب است و سپس به ترتیب، حسن‌بن علی، حسین‌بن علی، علی‌بن الحسین، محمدبن علی؛ و تو در هنگام پیری او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمدبن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمدبن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش می‌باشد که هم‌نام و هم کنیه من است. اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبت او طولانی می‌گردد تا آن‌جا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده او باقی می‌مانند.»

۶۱۳. الف کتاب الله - عترتی اهل بیته - لَنْ تَضَلُّوا أَبَدًا - لَنْ يَفْتَرَقَا ب ۱ همان‌طور که قرآن و پیامبر از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت (ع) نیز همواره با هم‌اند. ۲ همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است. ۳ کتاب خدا و اهل بیت (عترت) (ع) د همراه نشدن ابدی (تا روز قیامت)

۶۱۴. الف حدیث منزلت ب این حدیث درباره منزلت و جایگاه حضرت علی (ع) می‌باشد و به موضوع خاتمیت پیامبر (ص) و جانشینی حضرت علی (ع) اشاره نموده است.

۶۱۵. الف آنچه بر او نازل شده و بدان فرمان یافته، به مردم برساند و ابلاغ کند. ب به آن میزان است که اگر انجام نگیرد، اصل رسالت به انجام نرسیده است. ج زیرا ابلاغ این پیام، منافع برخی را به خطر می‌اندازد و احتمال آن بود که به مخالفت برخیزند. د حدیث غدیر

۶۱۶. الف «عَنْكُمْ الرَّجْسُ أَهْلُ الْبَيْتِ وَ يُطَهَّرُكُمْ تَطْهِيرًا» ب آیه تطهیر - در منزل اتم سلمه ۱ این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را دربرمی‌گیرد که مقام عصمت دارند: یعنی در این‌جا افراد خاصی از اهل بیت مورد نظر است و شامل همه نمی‌شود. ۲ چون این تعداد خاص معصومانند، سخن و عمل آنان، مطابق با دین و بیان‌کننده دستورات الهی است.

۶۱۷. پس از نزول آیه ابلاغ و قبل از حدیث غدیر بیان شده است.

۶۱۸. این حدیث در روز غدیر از زبان پیامبر (ص) بیان شده است و درباره اعلام جانشینی حضرت علی (ع) می‌باشد.

۶۱۹. نادرست: حدیث غدیر در سال دهم هجرت، در محلی به نام غدیر خم بیان شد.

۶۲۰. نادرست: موضوع غیبت امام زمان (عج) در حدیث جابر آمده است.

۶۲۱. نادرست: در واقعه انزال، رسول اکرم (ص) برای اولین بار علی (ع) را به عنوان برادر، وصی و جانشین خود معرفی کردند.

۶۲۲. درست

۶۲۳. نادرست: کلمه «مولا» در حدیث «من کنت مولا فلهذا علی مولا» به معنای سرپرست است نه دوست.

۶۲۴. نادرست: وقتی پیامبر به پیشگاه خداوند دعا فرمود: «خداوند! اینان اهل بیت من‌اند، آنان را از هر پلیدی حفظ کن» پس از این دعای پیامبر آیه تطهیر نازل شد.

۶۲۵. ثقلین ۶۲۶. هدایت - رستگاری

۶۲۷. از قرآن و عترت (اهل بیت) پیروی کنند.

۶۲۸. شریک در امر هدایت ۶۲۹. علم - عصمت

۶۲۹. ایمان راسخ ۶۳۰. تطهیر

۶۳۱. الف ۴ ب ۱ ج ۲ د ۵

۶۳۲. آیه انذار - آیه ولایت - آیه اطاعت - آیه ابلاغ

۶۳۳. حدیث جابر - حدیث ثقلین - حدیث منزلت - حدیث غدیر

۶۳۴. از خداوند خواست که برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد.

۶۰۵. زیرا قرآن کریم هدایت‌گر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است بی تفاوت باشد. همچنین پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد. در حقیقت، بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خوددلیلی بر نقص دین اسلام است و این در حالی است که دین اسلام کامل‌ترین دین الهی است.

۶۰۶. زیرا نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت: زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن‌گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شد. علاوه بر این که اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید.

۶۰۷. فرض سوم منطقی و قابل قبول است: یعنی رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین و دوام حکومت پس از خود به شکل «امامت» فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.

۶۰۸. از آن‌جا که امام همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر (ص) را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند. از جمله این ویژگی‌ها «عصمت» است. البته تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست: یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود. بنابراین، همان‌طور که پیامبر از طرف خدا معرفی و معین می‌شود، تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند.

۶۰۹. این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر آمد: «خویشان نزدیک را انذار کن» برای انجام این دستور، رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فرا خواند. همه مهمانان سکوت کردند و جوابی ندادند. در میان سکوت آنان، علی‌بن ابی‌طالب (ع) که در آن زمان، نوجوانی بیش نبود، برخاست و گفت: «من یار و یاور تو خواهم بود، ای رسول خدا». درخواست پیامبر (ص) سه بار مطرح شد و هر بار، همه سکوت کردند و تنها علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری کرد. پس از آن، پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: «همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود».

۶۱۰. این اقدام پیامبر اکرم (ص) نشان می‌دهد که: اولاً، جانشینی پیامبر (ص) چنان اهمیتی دارد که از همان روزهای اول دعوت، باید برای مردم مشخص شود. ثانیاً، جانشینی پیامبر (ص) ویژگی‌هایی دارد که نمی‌توان آن را به انتخاب مردم واگذار کرد. به همین جهت باید از همان ابتدا به مردم معرفی شود تا مردم آن جانشین را بشناسند.

۶۱۱. در یکی از روزها، نزدیک ظهر، فرشته وحی از جانب خداوند آیه‌ای بر پیامبر نازل کرد که در آن ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده بود: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند» با نزول این آیه، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد و پرسید: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟ فقیری که انگشتی در دست داشت، به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت: آری، این مرد در حال رکوع، انگشت خود را به من بخشید. مردم که از محتوای آیه با خبر شده بودند، تکبیر گفتند و رسول خدا (ص) نیز، ستایش و سپاس خداوند را به جا آورد.

۶۳۶. پیامبر اکرم (ص) برای آگاهی مردم از این موضوع (عصمت اهل بیت (ع)) مدت‌ها هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند.

۶۳۷. از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به غایبان برسانند.

۶۳۸. علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است؛ همان‌گونه که رسول خدا (ص) این دو ویژگی را دارا بود.

۶۳۹. چون ایشان علم و عصمت کامل دارند.

۶۴۰. کتاب خدا قرآن و عترتش - و سفارش فرمود تا وقتی که به این دو تمسک جویند هرگز گمراه نمی‌شوند و این دو هیچ‌گاه از هم جدا نمی‌شوند.

۶۴۱. گمراه نشدن

۶۴۲. «خدا یا! اینان اهل بیت من‌اند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن»
۶۴۳. پیامبر (ص) فرمودند: «ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟»

۶۴۴. پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضه حج را به‌جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به «حجۃ البلاغ» و «حجۃ الوداع» مشهور است. در این حج، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فراگیرند و حج را با ایشان به‌جا آورند.
۶۴۵. واژه ثقلین به معنای دو چیز گران‌بهاست. مصداق این واژه در حدیث ثقلین پیامبر کتاب خدا و عترت و اهل بیت پیامبر (ص) است که سبب عدم گمراهی می‌شوند و از یکدیگر جدایی‌ناپذیرند.

۶۴۶. الف واقعه غدیر خم در سال دهم هجری رخ داد که پس از پایان مراسم حج بود و این واقعه مؤخر بر نزول آیه ابلاغ است.

۶۴۷. الف پیامبر (ص) در معرفی ترتیب امامان به جابر فرمود: «... علی بن الحسین، محمد بن علی: و تو در پیروی او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان ...»

در واقعه یوم‌الانذار درخواست پیامبر (ص) از بزرگان بنی‌هاشم برای پذیرفتن دعوت ایشان سه بار تکرار شد و در هر سه بار فقط علی (ع) با پیامبر (ص) بیعت کردند.
۶۴۸. ب با توجه به آیه تطهیر «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»، حضرت فاطمه زهرا (س) جزء اهل بیت است و اگرچه عهده‌دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

۶۴۹. ب زمانی که آیه ولایت «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»: «همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را برپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند» بر پیامبر نازل شد، رسول خدا (ص) دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در حال رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، باشتاب و درحالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد.

مصداق این آیه، امام علی (ع) است و نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب رسول خدا (ص)، برای آن بود که مردم با چشم ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

۶۵۰. ب توجه کنید برای پاسخ به این سؤال لازم است که انتهای آیه را حفظ باشید. خداوند در عبارت «فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَةَ» اهمیت مسئله ولایت و جانشینی را بیان می‌کند، زیرا می‌فرماید اگر ولایت حضرت علی (ع) را اعلام نکنی، رسالتش را انجام نداده است و در عبارت «وَ اللَّهُ يَعصَمُكَ مِنَ النَّاسِ أَنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ» به پیامبر وعده می‌دهند که او را حفظ خواهد کرد، زیرا ابلاغ این پیام الهی منافع برخی را به خطر می‌انداخت. از میان «کافران» و «منافقان» که در گزینه‌ها آمده، «منافقان» صحیح است؛ زیرا کافران با موضوع جانشینی پیامبر (ص)، کاری نداشتند، درحالی که مسلمانان منافق پس از رحلت رسول خدا (ص) مانع از انجام فرمان ایشان مبنی بر جانشینی علی (ع) شدند.

۶۵۱. ب در حدیث جابر، پیامبر (ص) در تفسیر اولی الامر، نام دوازده امام را بیان می‌کنند و هنگامی که به نام امام زمان (ع) می‌رسد ایشان را هم‌نام و هم‌کنیه خودشان معرفی کرده و مسئله غیبت ایشان را مطرح می‌کنند. در حدیث «... لا نبی بعد: ... پیامبری پس از من نیست» بیانگر مفهوم «ختم نبوت» است.

۶۵۲. ب در حدیث جابر، پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی بن ابی طالب است و سپس به ترتیب: حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن الحسین، محمد بن علی: و تو در هنگام پیروی او را خواهی دید و هر وقت او را دیدی، سلام مرا به او برسان. پس از محمد بن علی به ترتیب، جعفر بن محمد، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از ایشان فرزندش می‌باشد که هم‌نام و هم‌کنیه من است اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبت او طولانی می‌گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند».

۶۵۳. گزینه «۳»: موارد «الف»، «ج» و «د»، صحیح هستند و مربوط به حدیث ثقلین می‌باشند، ولی موارد «ب» و «ه» ارتباطی به حدیث ثقلین ندارند.

اهل بیت به معنای خاص که از هر پلیدی دور باشند، فقط شامل همان چهار نفر (امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع)) می‌شود. این پیام مربوط به آیه تطهیر است. مورد «ه» مربوط به آیه اطاعت می‌باشد.
۶۵۴. گزینه «۲»: آیه تطهیر عبارت است از: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»: «همانا خدا اراده کرده که از شما اهل بیت پلیدی و ناپاکی را دور گرداند و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد».

۶۵۵. گزینه «۲»: دقت داشته باشید که آیه تطهیر «انما يريد الله ليذهب...» بیانگر عصمت اهل بیت است و پیامبر برای بیان عصمت ایشان هر روز به هنگام رفتن به مسجد از مقابل منزل حضرت فاطمه (س) این آیه را تلاوت می‌کرد و اهل منزل را «اهل البیت» خطاب می‌کرد.

۶۵۶. گزینه «۱»: پیامبر (ص) در حدیث جابر راجع به امام زمان (ع) فرمود: «ایشان هم‌نام و هم‌کنیه من است. اوست که از نظر مردم پنهان می‌شود و غیبت او طولانی می‌گردد تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، بر عقیده به او باقی می‌مانند».
۶۵۷. گزینه «۲»: آیه زیر به حفظ پیامبر از مخاطرات تبلیغ توسط خدا اشاره دارد: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصَمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ».

۶۵۸. گزینه «۳»: نخستین رویداد از نظر تاریخی در سال سوم بعثت مراسم دعوت خویشان است و رویداد پایانی در روزهای آخر عمر مبارک پیامبر اکرم (ص) حدیث ثقلین است. آیه غدیر پیش از حدیث ثقلین و در هفتاد روز مانده به رحلت پیامبر نازل شده است.

۶۵۹. درمی‌یابیم که خداوند، امیرالمؤمنین، علی ابن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از ایشان منصوب فرموده و نیز امامان معصوم (ع) پس از ایشان را معرفی کرده است.

۶۶۰. در منزل ام سلمه: ام سلمه، همسر رسول خدا (ص) می‌گوید: روزی ایشان در خانه استراحت می‌کرد که دختر بزرگوارش فاطمه زهرا (س) وارد شد و سلام کرد. پیامبر (ص) پاسخ داد و ایشان را به کنار خود دعوت کرد. حضرت فاطمه (س) نزد پیامبر رفت و در کنار ایشان نشست. پس از وی حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) آمدند. رسول خدا (ص) آنان را نیز در کنار خود جای داد. آنگاه برای آنان این‌گونه دعا کرد: «خدا یا! اینان اهل بیت من‌اند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!» در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه تطهیر را قرائت فرمود.

پاسخ سؤالات درس ۸

۶۶۶ الف حضرت علی (ع) و شیعیان و پیروان او ب ایمان و عمل صالح پیامبر (ص) فرمود: «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد (امام علی) و شیعیان و پیروان او، رستگاران و در روز قیامت، اهل نجات‌اند. سپس فرمود این مرد اولین ایمان آورنده به خدا، وفادارترین شما در پیمان با خدا، راست‌ترین شما در انجام فرمان خدا، صادق‌ترین شما در داوری بین مردم، بهترین شما در رعایت مساوات و ارجمندترین شما نزد خداست.»

۶۶۷ در حدیث ثقلین آمده که عترت و قرآن از یکدیگر جدایی ناپذیرند: یکی از مصادیق عترت، حضرت علی (ع) است و ایشان قرآن ناطق است و این حدیث هم که می‌فرماید علی با قرآن و قرآن با علی است تأکید بر حدیث ثقلین است. ۶۶۸ ب عصمت - کسی که همواره با حق باشد تمام رفتارهایش نیز مبتنی بر عدالت است و کاری خلاف عدالت انجام نمی‌دهد: همچنین کسی که همراه همیشگی حق است، از گناه و خطا و اشتباه مصون است: زیرا در غیر این صورت دیگر همراهی همیشگی وی با حق و حقیقت معنا نداشت و کسی که همراه همیشگی حق است علمش نیز حق است. یعنی در علم و اندیشه‌اش خطا راه ندارد. پس در واقع هر سه را در بر می‌گیرد ولی گزینه کامل‌تر عصمت می‌باشد، چرا که در دل عصمت، عدالت و علم هم وجود دارد.

۶۶۹ امام علی (ع) و شیعیان و پیروان او ۶۷۰ دروغ می‌گوید کسی که می‌پندارد مرا دوست دارد، در حالی که دشمنی و کینه تو در دل اوست: زیرا تو از من هستی و من از تو.

۶۷۱ رسول خدا (ص) می‌فرماید: «مَثَلُ تو و امامان از فرزندان تو، مَثَل کشتی نوح است: هر کس بر آن سوار شود، نجات یابد و هر کس سرپیچی کند، هلاک می‌شود، مثل شما مثل ستارگان آسمان است که چون ستاره‌ای غایب شود، ستاره‌ای دیگر طلوع کند تا روز قیامت»

توجه: استمرار امامان تا روز قیامت مربوط به تمثیل آنان به ستارگان آسمان است، نه کشتی نوح.

۶۷۲ نزول وحی به رسول خدا (ص) - دلیل آن ناامیدی شیطان از پرستش خود می‌باشد.

۶۷۳ نادرست: امیرمؤمنان علی (ع) ده سال قبل از بعثت پیامبر (ص) در خانه کعبه به دنیا آمد.

۶۷۴ درست ۶۷۵ درست

۶۷۶ نادرست: حضرت علی (ع) در جنگ خندق عمر بن عبدود را شکست داد.

۶۷۷ نادرست: امام علی (ع) در سن ده سالگی ایمان خود را به رسول خدا (ص) اعلام کرد.

۶۷۸ درست

۶۷۹ نادرست: هنگام محاصره اقتصادی در شعب ابی‌طالب، مسئولیت حفاظت از جان پیامبر (ص) را برعهده گرفت.

۶۸۰ جانشین بعد از پیامبر (ص) - خلیفه چهارم

۶۸۱ ایمان آورنده - پیمان با خدا - فرمان خدا

۶۸۲ رستگاری ۶۸۵ پیرو - دوری گزینند.

۶۸۳ ثقلین ۶۸۶ تربیت مستقیم

۶۸۴ پیروی کردن ۶۸۷ یازدهم

۶۸۸ الف ۴ ب ۱ ج ۲ د ۳

۶۸۹ تا معیارهای رهبری در جامعه اسلامی را بهتر بشناسیم و در انتخاب مسئولان جامعه خود بهتر عمل کنیم.

۶۹۱ پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت عازم مکه شد تا فریضة حج را به‌جا آورد. این حج در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد که در این حج ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند. پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه در روز هجدهم ماه ذی‌الحجه، در محلی به نام غدیرخم این آیه نازل شد: «ای رسول، آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده برسان، و اگر چنین نکنی، رسالتش را نگزارده‌ای و خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند: خداوند، کافران را هدایت نمی‌کند»: بعد از نزول آیه، پیامبر اکرم (ص) دستور داد همه توقف کنند تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته‌اند، برگردند. ظهر شده بود: ابتدا نماز را به‌جا آوردند و سپس، پیامبر (ص) در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ آماده کرد. آن حضرت در قسمتی از سخنرانی از مردم پرسید: ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟ گفتند: خدا و پیامبرش بر ما ولایت و سرپرستی دارند. سپس فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ» هر کس که من ولی و سرپرست اویم، علی نیز ولی و سرپرست اوست. و این جمله را سه بار تکرار کرد و در پایان سخنرانی نیز از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به غایبان برسانند. پس از آن، مردم برای عرض تبریک و شادباش به سوی امام آمدند و با وی بیعت کردند.

۶۹۲ حضرت فاطمه زهرا (س) جزء اهل بیت (ع) است و اگرچه عهده‌دار امامت نبوده، اما علم و عصمت کامل دارد و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

۶۹۳ زیرا در زمان رسول خدا (ص) از میان اهل بیت (ع) فقط امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) حضور داشتند، در این داستان تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. در سخنان دیگر پیامبر (ص) امامان بعدی هم جزء اهل بیت (ع) شمرده شده‌اند.

۶۹۴ زیرا قرآن کریم هدایتگر مردم در همه امور زندگی است: و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم که به‌شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیرگذار است بی‌تفاوت باشد. همچنین پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد. در حقیقت، بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است و این در حالی است که دین اسلام کامل‌ترین دین الهی است.

۶۹۵ در قرآن کریم می‌خوانیم که خداوند در مورد روز عید غدیر به پیامبر اکرم (ص) دستور داد که امام علی (ع) را به‌عنوان جانشین خود به مردم معرفی کند و در غیر این صورت اصلاً رسالت و پیامبری خود را انجام نداده و به سرانجام نرسانده است: «وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ» و اگر آن را ابلاغ نکنی رسالت خداوند را انجام نداده‌ای» با توجه به این نکته، معرفی حضرت علی (ع) شرط اتمام مأموریت رسالت پیامبر اکرم (ص) است و با توجه به اینکه اسلام کامل‌کننده همه ادیان پیشین و پیامبر اکرم (ص) نیز پایان‌دهنده و کامل‌کننده همه پیامبران پیشین است، در نتیجه معرفی حضرت علی (ع) به‌عنوان کامل‌کننده رسالت ایشان، در حقیقت کامل‌کننده رسالت همه انبیا است و ایشان به همین دلیل این روز مبارک را جشن می‌گرفته‌اند.